

1) קופ"ים צ"ר ח"יג - לה"ר ה"ת"מ

הקדמה

הנה גדולי דורות האחרונים ראו צורך לייסד עתונים לציבור של שומרי תורה ומצוות וזאת משני טעמים. הראשון: שלא ישתו מבורות נשכרים, עתונים של פורקי עול שמלאים כפירה וכל חלקי העבירות, ובלא עתון כלל אי אפשר שכבר הורגלו דורות אלה מאד שצריך לדעת המתהווה בעולם, ורצו שיקראו מן המותר בפ"ך, דבר המנוקה משלש עבירות ודומיהן.

הטעם השני: שנתמעטו הלבבות והכוחות, ורבים מעם ישראל נמשכו לצד הטומאה ר"ל והרבה מזה אגב פרסום דבריהם, שכת הפרסום רב כידוע, אשר על כן ראו לנכון שמתוך עתון שמרים קרן התורה והמצוות יתחזקו הרבה מעם ישראל בדעת התורה והאמונה וללכת בדרך ישראל סבא.

ואף שידעו שעל הרוב קשה לעתון להמלט מעניני לשה"ר רכילות וליצנות, ועוד שעלול לגדור אחריו ביטול תורה לבן עליה, ועוד שקשה להבהיר דעת תורה טהורה בדרך זו, מ"מ עת לעשות להשם. (ולבד מן דין הרי אמרו חז"ל כל פורענות שבאה לעכו"ם לא באה אלא להזהיר את ישראל ויש מן התועלת האמיתית לבן עליה לדעת קצת קורות העתים ללמוד מהם דרכי ומשפטי השם — כ"ש במה שנוגע לכלל ישראל שאפשר וצריך ללמוד ממה שנעשה לנו הן לטוב והן למוטב להתעורר לחקן מעשינו ולא להיות ח"ו מאלה שנאמר עליהם אם תלכו עמי בקרי, ועיין רמב"ם הל' תענית פ"א ה"ב-ג, ועוד שלת"ח ופרנסי הדור שעול ציבור על צוארם יש יותר מן הצורך לדעת קורות הדור, להכיר צערם ומצבם ברוחניות ובגשמיות להדריך לעזור ולרפאות השבורה. ולפעמים אל חלק מידיעה זו אפשר להגיע דרך העתון, אך מוכן שהדבר נאמר לאלה שיוודעים להבחין בין התבן והכר, וגם לשמור נפשם מכל איסור).

אמנם כיון שלא הותר לעבור איסור בפירוש, והגדולים שסמכו ידיהם על עתונים של אנשים יראי שמים הוא על סמך שיכולים וצריכים ליהור מאיסורים כגון לשה"ר ורכילות.

אשר על כן באנו לעזור על כמה מכשולים ואיסורים שעלולים להתעורר בעתון, והשם יתן שהדברים יהיו לתועלת על צד היותר טוב.

2) אין צ"ר נ"ר (א"א המיון ד"א)

על האיסור, ולא הכותב, מכל מקום כיון שכותב המאמר יודע שכותב דבר העומד להתפרסם ומתכוין לכך, זה עצמו גוף האיסור, וכשמתפרסם העיתון עובר למפרע על איסור לשון הרע (ראה לעיל סי'ו). ומחלק העיתונים, כיון שאינו מתכוין לפרסום לשון הרע, אינו עובר בשום לאו [ואף לא מדין רמו של לשון הרע, כי אינו מתכוין לכך], ואף לא שייך לדון שיעבור על איסור מדין פסיק רישא, בכך שודאי שעל ידי פעולתו התפרסם לשון הרע, כיון שאין כאן שם מעשה של לשון הרע כלל, ופסיק רישא שייך רק כשיש מעשה איסור, ואין לדון אלא מדין מסייע לדבר עבירה.

והכותב לשון הרע בעיתון או בכל דבר שעומד להתפרסם, כתב בשו"ת אז נדברו (שם) שאף שבעצם הכתיבה לא נעשה עדיין איסור לשון הרע אלא בפרסום העיתון או המכתב [ואם כן היה מקום לומר שמחלק העיתון יעבור

3) בלעך - קופ"ים לה"ר ה"ת"מ

קיצור הדברים, הכותב מאמר שיש בו לשה"ר עובר בלא תלך רכיל במה שמוסר הדברים לעתון, ובמסירת הדברים לציבור יש לדון שהכותב או העורך עוברים בלאו על כל קורא וקורא, ועל כל פנים ודאי עוברים איסור בידי שמים. אבל הבדוקים והמדפיסים אינם עוברים לכל היותר אלא על איסור מסייע ידי עוברי עבירה, והנלע"ד שה"ה לענין מפיצים (עם ההגבלות שכתבנו לעיל).

סוף דבר, לאחר עיון קצר בדברים השכיחים בעתון יש להתעורר כמה ראוי לקורא ליהור, ומצד הכותבים כמה ראוי לשאול ת"ח שראוי להורות בדברים אלה — וכמו שלא יתכנו שוחטים, שכל עסקם בשחיטה, בלי בודק ובלי מורה הוראה שיפסוק להם הספיקות שנולדו בטרפות ונבלות, היה ראוי כמו כן שעתון שמוחזק על ידי אנשים יראי שמים הכפופים לתוה"ק ולאהרונותיה, כיון שכל עסקיו בפרסום דברים, ועל כל צעד מתעוררות שאלות באיסור לשה"ר לתועלת או ללא תועלת, שלא יפנו על ימין או על שמאל בלי לשאול מורה הוראה על כל ספק. וכודאי זכות גדולה יהיה להם, חוץ ממה שיהורו מלהכשיל קוראים בדברים שאין לקרותם (שיש בזה איסור לפני עור ולא תשא שמע שוא) ויזכו לקדש שם שמים במעשיהם.